MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro

Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Liikenneverkko kokonaisuudessaan on kansallisomaisuutta, jonka kunnosta pitäisi pitää hyvää huolta. Nyt me olemme lyöneet sen laimin. **SAVON SANOMIEN PÄÄKIRJOITUKSESTA**

Eurovaalit ovat tärkeät maaseudulle

Ensi vuoden keväällä pidettävissä europarlamenttivaalissa valitaan 28 jäsenvaltiosta yhteensä 751 edustajaa Euroopan parlamenttiin. Suomesta valitaan toukokuun 25. päivänä pidettävissä vaaleissa 13 europarlamentaarikkoa.

Tulevat eurovaalit ovat monella tavalla merkittävät. Pääministeri Jyrki Katainen (kok.) sanoi huhtikuussa puhuessaan europarlamentissa, että vaaleissa testataan EU:n demokraattinen oikeutus.

Jos äänestysprosenttia pidetään demokratian toimivuuden ja oikeutuksen mittarina, parantamisen varaa on paljon. Eurovaaleja on käyty kansallisilla poliittisilla teemoilla, koska EU-asiat on koettu liian kaukaisiksi. Eurobarometrin mukaan nytkin yli puolet EU-maiden kansalaisista arvioi, ettei omalla äänellä ole merkitystä.

Välinpitämättömyys on näkynyt myös äänestysprosentissa. Edellisissä eurovaaleissa suomalaisista äänioikeutetuista käytti ääntään vain 40,3 prosenttia. Koko EU:n alueella äänestysprosentti oli 43 prosenttia.

Vajaan vuoden kuluttua eurovaaleista järjestetään Suomessa eduskuntavaalit. Puolueet joutuvat panostamaan eurovaaleihin tosissaan, koska joka tapauksessa niitä pidetään eduskuntavaalien esivaalina. Vaaleissa menestyminen antaa hyvän lähtökohdan seuraaviin eduskuntavaaleihin, ja päinvastoin.

Esivaalin leima tullee näkymään myös puolueiden ehdokasasettelussa. Kroonisesta rahapulasta kärsivät puolueet haluavat ehdokkaiksi jo valmiiksi julkisuudessa tunnettuja henkilöitä.

Myös moni nykyinen kansanedustaja – jopa hallituksen ministeri – pohtii vakavasti ehdokkuutta europarlamenttivaaleissa. Suurin osa nykyistä europarlamentaarikoista haluaa jatkaa.

Valmis valtakunnallinen tunnettavuus on erityisesti eurovaaleissa tärkeää, koska vaalipiirinä on koko maa. Valtakunnallinen kampanjointi on kallista, eikä ehdokkaille ole odotettavissa puolueilta paljon henkilökohtaista taloudellista tukea. Valituksi tuleminen edellyttää, pääkaupunkiseutua ehkä lukuun ottamatta, ääniä muualtakin kuin omasta maakunnasta.

Vaalien merkittävyyttä lisää myös se, että europarlamentin valta on lisääntynyt suhteessa jäsenmaiden johtajien muodostamaan Eurooppa-neuvostoon ja EU-komissioon. Tämä näkyi jo päätettäessä EU:n tulevan rahoituskauden budjetista.

Euroopan parlamenttiin valitaan ensi kevään vaaleissa 751 edustajaa.

Uutta eurovaalissa on, että niissä ratkaistaan myös komission puheenjohtaja. Europarlamentin isot ryhmät aikovat nimetä ennen vaaleja omat ehdokkaansa puheenjohtajaksi, koska Lissabonin sopimuksen mukaan eurovaalien tulos pitää ottaa valinnassa huomioon. Malli on samantyyppinen kuin Suomen eduskuntavaaleissa, joissa suurimman puolueen puheenjohtaja aloittaa hallitustunnustelut.

Eurovaalit eivät kuitenkaan vaikuta Suomen ehdokkaan valitsemiseen komission jäseneksi. Hänet valitaan edellisten eduskuntavaalien perusteella. Käytännössä ehdokkaan valitsee pääministeri Katainen.

Suomalaisten europarlamentaarikkojen vaikutusmahdollisuuksia 751 parlamentaarikon joukossa pidetään usein pieniä. Vaikutusmahdollisuudet riippuvat kuitenkin – samoin kuin eduskunnassakin – osaamisesta ja sitä kautta asemasta oman parlamenttiryhmän sisällä.

Maatalous, maaseutu ja aluepolitiikka ovat edelleen EU:n kovinta ydintä. Kun listaan lisätään vielä uusiutuva energia, nousevat suomalaista maaseutua suoraan koskevat asiat todella merkittäviksi EU-parlamentissa.

Koko Suomen kannalta on tärkeää, että EU-parlamenttiin valitaan mahdollisimman monta sellaista edustajaa, joilla on kiinnostusta ja osaamista edellä mainituissa asioissa.

Maatalous, maaseutu ja aluepolitiikka ovat EU:n kovinta ydintä.

Sää siirtää ihmistä

Ihminen on tehokas sopeutumaan muuttuviin oloihin, mutta usein pyrkimys parempiin oloihin saa ihmisen myös liikkeelle. Laajempia muuttoaaltoja käynnistävät muun muassa sodat, nälänhädät ja talouskriisit.

Lähivuosikymmenten suurin muuttoliikkeen synnyttäjä on todennäköisesti ilmastonmuutos. Se löytyy jo tänä päivänä monen muunkin kriisin taustalta – kuivuutta seuraa nälkä ja nälkää pahimmillaan sota.

Perjantain Maaseudun Tulevaisuudessa (MT 24.5.) huomiota ilmastonmuutokselle herätteli mielenkiintoinen herra, espanjalaisen viinijätin Torresin johtaja ja pääomistaja Miguel A. Torres. Ilmastonmuutos on pakottanut Torresin siirtämään viiniviljelmiään ja samalla kampanjoimaan muutoksen syitä vastaan.

Torres ei lukeudu ilmastonmuutoksen kurjimpiin uhreihin. Yhtiön pyrkimys ekologisempaan tuotantoon toimii myös markkinointivalttina. Johtaja Torres on varmasti oikeassa siinä, että jatkossa yhä useampi kuluttaja arvostaa yritysten ympäristötyötä valinnoillaan.

Ei silti ole aihetta epäillä, etteikö Miguel A. Torres kantaisi aidosti huolta niistä vaikeuksista, joita ihmisellä ilmaston lämmetessä on edessään.

Ilmastonmuutos vaikuttaa myös Suomeen. Sopeutuminen on jo käynnissä, mutta suurin muutos Suomen kannalta tapahtunee siinä, miltä Pohjolan olot vaikkapa Välimeren ympäristöstä katsottuna alkavat näyttää.

Taloudellinen hyvinvointi, puhdas luonto ja ennen kaikkea runsaat vesivarat nähdään suomalaisena ylellisyytenä. Myös ankarin kylmyys hellittää ilmaston lämmetessä.

Ensimmäiset suomalaissiirtolaiset lähtivät Amerikkaan 375 vuotta sitten. Tulevina vuosina yhä useampi etsii parempaa elämää myös Suomesta ja muista pohjoismaista.

VIERASYLIÖ

Kunta maaseudulla – maaseutu kunnassa

Suomen kuntaliiton Kuntakehitys ja tutkimus -yksikössä työskennellään käytäntöön soveltuvien tutkimusten ja kehittämishankkeiden aikaansaamiseksi. Siellä on rakenneltu vaihtoehtoisia hallinto-, palveluja resurssiratkaisuja kuntien käyttöön.

Näitä käytännönläheisiä kehittämismalleja esitellään ansiokkaasti Kuntaliiton tutkimussarjassa viime kunnallisvaalien edellä julkaistussa Jyväskylän kaupungin strategiajohtajan, dosentti Sakari Möttösen kehittämisaloitteessa Kunnan poliittisen johtamisen uudistaminen.

Samassa sarjassa ilmestyi vuonna 1995 allekirjoittaneen tutkimusraportti Kunta maaseudulla – maaseutu kunnassa.

Möttönen tarkastelee aluksi itsehallinnon asemaa ja merkitystä kunnan organisaatiossa. Siitä hän etenee poliittisen johtamisen perustehtäviin ja uudistamistarpeeseen.

Möttösen mielestä kuntalaisia edustavien luottamushenkilöiden tiedot, taidot ja osaaminen ovat keskeinen osa kuntaorganisaation henkistä pääomaa. Näin ollen poliittisen johtamisen uudistamisen pitäisi edistää sekä paikallisyhteisöjen yhteenkuuluvuutta että luottamushenkilöelinten edellytyksiä vastata kuntaorganisaation hallinnosta, palveluista ja taloudesta.

Möttösen kehittämisaloitteessa ovat avainsanoja yhteisöllisyys ja poliittisuus eli kokevatko eri asemiin kunnassa valitut henkilöt olevansa koko kuntayhteisöä johtavia ja palvelevia ihmisiä vaiko taustaryhmiensä ja äänestäjiensä edustajia.

Yhteisöllisyydestä vieraantuneimpia valtarakenteita syntyy, jos poliittinen konsensus rakentuu menneisyydestä tuttujen hyvä veli -verkostojen varaan.

Kolme erilaista hallintomallia

Möttönen esittelee kolme vaihtoehtoista hallintorakennetta kunnalle: perinteinen lautakuntamalli, valtuutettujen vaikuttamismahdollisuuksia korostava valiokuntamalli ja kunnanhallitusvetoinen ministerimalli.

Hallintorakenteiden vahvuuksia ja heikkouksia tarkastellaan lähinnä Kempeleen, Keravan ja Kuopion osalta, vaikka tutkimusajankohtaan mennessä ministerimalliin siirtymistä oli tiettävästi valmisteltu vain Posion kunnassa. Utajärvellä oli vireillä malli, jossa lautakunnat lakkautettaisiin ja tehtävät keskitettäisiin kunnanhallitukselle.

Näistä yksittäisistä kokeiluista ei kuitenkaan kehittyne vakavaa kilpailijaa lautakuntamallille, jota voidaan hyödyntää myös kuntien välisessä yhteistyössä.

Kuntien yhteisen lautakunnan on mahdollista ottaa vastuulleen sopimukseen sisällytettävät toiminnot kahden tai useamman kunnan alueella.

Esimerkkinä tästä voidaan mainita Hämeenlinnan kaupungin organisaatioon kuuluva, laajan kuntajoukon yhteinen jätelautakunta. Vastaavasti Janakkala toimii alueellisen maaseutuhallintoyksikön vastuukuntana. Mutta monitoimisia ja erityisosaamista vaativia kuntayhtymiä ei vastuukuntamallilla pystytä tehokkaasti ja tasapuolisesti korvaamaan.

Kaupunkien pinta-alasta suurin osa on harvaan asuttua maaseutua.

Oman lukunsa Möttösen julkaisussa on saanut myös pormestarimalli, vaikka se on otettu Suomessa käyttöön vasta Tampereella ja Pirkkalassa. Möttönen toivoo, että pormestarimallista käynnistettäisiin selvitysprosesseja, joissa pohdittaisiin mallin eri versioita ja keskusteltaisiin sen soveltamisratkaisuista.

Samalla tulisi selvitettyä Turussa käytössä oleva kunnanhallituksen päätoimisen puheenjohtajan malli ja se, miten näihin pätkätöihin löytyy päteviä ehdokkaita.

Konsernihallinto estää demokratian

Strategiajohtaja Möttönen analysoi myös eräissä kaupungeissa käyttöön otettua hallinnon konsernirakennetta.

Hän toteaa, että konsernihallinnolle on tunnusomaista laaja, itsenäisyydeltään eri asteisia yksiköitä sisältävä järjestelmä, joka syrjäyttää kunnallisen itsehallinnon perusarvot: yhteisöllisyyden ja edustuksellisen demokratian.

Kunnan perustehtäviä yhtiöittämällä siirretään päätöksentekoa kuntalaisia demokraattisesti edustavilta hallintoelimiltä yrityslainsäädännön normien alaisuuteen. Tilaaja–tuottaja -järjestelmä on tehokas väline tuon hämäyksen toteuttamisessa.

Möttönen tarkastelee kehittämisaloitteessaan myös dualismia eli luottamushenkilöiden ja johtavien viranhaltijain vallan ja vastuun jakoa. Hän asettaa tavoitteeksi näiden intressiryhmien välisen rakentavan ja luottamuksellisen yhteistyön, jossa kumpikaan osapuoli ei koe tulleensa alistetuksi.

Kunta ja maakunta turvaavat palvelut

Omassa tutkimusraportissani käsittelin kuntahallinnon ja paikallisten palvelujen merkitystä ja muutoksia erityisesti maaseudun kannalta.

Silloin, parikymmentä vuotta sitten, olin saanut kättööni tilaston, jonka mukaan 98 prosenttia Suomesta on taajamien ulkopuolista aluetta. Samalla selvisi, että myös kaupunkien pinta-alasta suurin osa on harvaan asuttua maaseutua.

Tämä tilanne vahvistui vielä, kun monikuntaliitoksissa ainakin Hämeenlinna, Kouvola ja Salo moninkertaistivat pinta-alansa ja muuttuivat näin maaseutukaupungeiksi.

Maaseutututkijat pyrkivät osoittamaan, että kaupunkikeskusten läheisellä maaseudulla on aina kehitysmahdollisuuksia.

Ydinmaaseutu on heidän mukaansa alkutuotantoaluetta, jonka tulevaisuus riippuu siitä, miten julkinen hallinto ylläpitää alueelle ominaista infrastruktuuria ja miten elinkeinot uudistuvat kestämään rakenteellisia, toiminnallisia ja taloudellisia muutospaineita.

Ongelmallisinta on syrjäisellä maaseudulla, jolla työn ja palvelujen kysyntä ja tarjonta on vähäistä ja yksipuolista.

Maaseudun kolmiportainen tyypittely ei kuitenkaan tuota vastausta siihen, millaisella hallinto- ja palvelurakenteella maaseudun asukkaiden toimeentulo ja elämänlaatu turvataan.

Keskeiseksi kysymykseksi nousee, tarkastellaanko asiaa yhteisöllisyyden vai politiikan; palvelujen käyttäjien vai hallintorakenteiden näkökulmasta.

Tutkimusraportissani olen todennut, että maaseudun asukkaille palveluja tulisi toteuttaa kylä-, kunta-, seutu- ja maakuntatasoilla.

Sekä yhteisöllisen läheisyyden että käyttäjämääriltään ja erikoistumisasteeltaan erilaisten hyvinvointipalvelujen tuottaminen turvattaisiin parhaiten, jos näistä virallisia itsehallintotasoja olisivat kunta ja maakunta.

TARMO PALONEN

Kirjoittaja on Suomen kuntaliitosta eläkkeellä oleva kehittämispäällikkö.

RAHIKAINEN

LEHTIKATSAUS

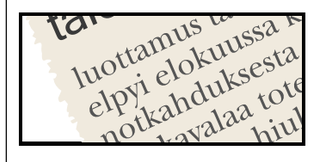

Syytäkin olla huolissaan

Pohjolan Sanomat on huolestunut nuorisotyöttömyydestä, joka nuorisotakuusta huolimatta on ollut kasvussa.

”Suomessa ei ole edetty mellakointiasteelle, mutta nuorisotyöttömyyden kasvusta on syytä olla huolissaan. Toki meillä ei vielä olla samoissa lukemissa kuin pahimmissa euromaissa, joissa yli puolet nuorisosta on jo työttömänä. Neljänneskin on silti liikaa.

Nuorten syrjäytymisen estäminen nuorisotakuun tarjoaman työllistämisen ja koulutuksen avulla on sinänsä paikallaan. Toistaiseksi tulos on huono, sillä takuun voimassaolon aikana nuorisotyöttömyys on päin vastoin lisääntynyt.

Jos oppisopimuksella työskentelyn jakaminen usean yrityksen kesken lisää sen käyttömahdollisuutta, samoin kuin palkkatuki työnantajalle nuoren työllistämisestä, niin käytettäköön niitä. Silloin myös yritysten täytyy toteuttaa työllistämisvastuunsa.”

Samasta asiasta kirjoittaa myös **Etelä-Suomen Sanomat**.

”Onneksi nuorisotyöttömyytemme ei ole lähelläkään eteläisen Euroopan tasoa, missä vailla työtä on jo joka toinen alle 25-vuotias. Siellä puhutaan jo vakavasti kadotetusta sukupolvesta. Ilman takuuta meilläkin saattaisi olla selvästi enemmän nuoria työttömiä, vaikka uudistus ei vielä ole ehtinyt tehota kunnolla.”

”Vaikka lupaukset ovat tähän mennessä jääneet täyttymättä runsaalla neljänneksellä niiden kohteena olevista nuorista, työvoimaministeri Lauri Ihalainen (sd.) on jo kertonut havainneensa varovaisia merkkejä nuorten työttömyyden kasvun taittumisesta. Nuorten keskimääräiset työttömyysjaksot ovat vain noin 11 viikkoa, kun vanhemmilla työttömillä ne kestävät paljon kauemmin.

On myös muistettava, että nuorisotakuu velvoittaa vain viranomaisia. Ei nuoria, joista jotkut tyytyvät elämään yhteiskunnan avustuksilla eivätkä lähde töihin tai opiskelemaan, vaikka kotoa tultaisiin hakemaan.”

KOLUMNI: JUKKA PASONEN

Pannaan pakettiin

Pakkaus on erityisesti elintarvikkeille, mutta myös monille muille tuotteille välttämätön suoja pilaantumista, rikkoutumista ja likaantumista vastaan.

Sokeri- ja jauhopussi, harjakattoinen maitopurkki sekä parilla tarrateipillä paperiin kietaistu kala ovat avaajan kannalta hyviä pakkauksia. Toki myös jotkut muoviset insinöörien innovaatiot, esimerkiksi sulkeutuvat leikkelerasiat ovat ihan käypiä.

Ikävän usein törmää myös todella hankaliin laatikoihin. Ne aiheuttavat kaiken vaivan lisäksi myös meluhaittoja. Ainakin vaimolleni, joka joutuu kuuntelemaan ähkimistäni ja sadatteluani. Mutta kun avaaminen ei tunnu onnistuvan kirveelläkään.

Jää miettimään, millaisia teräsnäppejä tai saksikäsiä suunnittelijat ja valmistajat mahtavat olla. Onko käytettävyyttä edes yritetty testata?

On ymmärrettävää, että pakkaus on oleellinen osaa tuotteen markkinointia ja siksi sen pitää erottua kilpailijoista. Mutta käykö kauppa, jos aski erottuu toimimattomuutensa vuoksi.

Moneen muovikerrokseen pakatut tuotteet tuntuvat hätävarjelun liioittelulta. Lisäksi verkkokaupat ovat saaneet ostajan ihmettelemään, miten massiivisesti tuotteet pahimmillaan joudutaan suojaamaan Itellan tai Matkahuollon kolhuilta.

Ilman hyvää suojaa pilalle menevät tuotteet ne vasta ympäristöä kuormittavatkin.

jukka.pasonen@maaseuduntulevaisuus.fi

Valistunut kuluttaja ottaa huomioon myös pakkauksen ympäristövaikutukset. Olkoonkin, ettei se ole kuin pieni osa koko tuotteen aiheuttamasta hiilijalanjäljestä. Tai että ilman hyvää suojaa pilalle menevät tuotteet ne vasta ympäristöä kuormittavatkin.

Pakkauksen valmistuksella on suurimmat ympäristövaikutukset. Sen lisäksi hiilijalanjälkeen vaikuttaa, miten kääre toimii koko logistiikkaketjussa, esimerkiksi kuinka paljon se painaa tai vaatii kuljetus- ja esillepanotilaa.

Tärkeää on myös kierrätettävyys. Kuitupakkausten kierrätys on suhteellisen helppoa ja ne ovatkin muoveja ekologisempia, jos koko ketju hoidetaan oppikirjojen mukaan.

Muovien ympäristökuormitukseen vaikuttavat monet asiat: Voiko esimerkiksi muovirasiaa kierrättää vaikka pakasterasiana ja voiko teollisuus käyttää loppuun palvelleen materiaalin uudelleen.

Valistuneen kuluttajan pitää myös miettiä, miten paljon ja mitä päästöjä tulee pakkauksen hajoamisesta luonnossa tai kaatopaikalla, poltosta takassa tai jätteenpolttolaitoksessa ja varastoinnista pihan perälle tai kaatopaikalle.

Hajoavista kuiduista tulee hiilidioksidipäästöjä, mutta kuitupakkausten jättämien luontoon ei välttämättä ole – ilmastonmuutoksen uhkaa väheksymättä – ekosysteemien kannalta niin tuhoisaa kuin hajoamattomien muovien.

Luonnossa kauan säilyvästä muovista ei ehkä vapaudu hiilidioksidia, mutta ne ovat jo nyt maailmanlaajuinen uhka monille eliöille. Paras olisi siis kierrättää kaikki pakkaukset vaikka vain energiaksi.

Vaan miten kierrätys järjestetään tällaisessa harvaan asutussa maassa? Jos halutaan jokainen laatikon hippunen talteen, joudutaan ojasta allikkoon. Kierrätyksen aiheuttamat ympäristöhaitat vajaakäyttöisine keräyspisteineen ja kuljetuksineen voivat olla suuremmat kuin pakkauksen jättäminen luontoon.

Kuluttajana on liki mahdotonta toimia juuri oikealla tavalla. Maalaisjärjen käytöllä pääsee kuitenkin pitkälle.

Markkinoinnin ehdoilla tehdyt, monin muovikerroksin kuorrutetut pakkaukset kannattaa jättää hyllyyn. Jo siksikin, että luksusrasian hinta on nostanut koko tuotteen hintaa, mutta myös turhan ympäristökuormituksen vuoksi.

Toinen helppo sääntö on, että mitään ei kannata heittää luontoon. Roskat kuuluvat roskikseen. Aina parempi, jos kierrätettävät lootat pystyy nakkaamaan vaikkapa kauppamatkan varrella niille tarkoitettuun pisteeseen.

Roskien kierrätyksestä vastaavilla on myös vastuunsa. Tyhjentämättömistä kierrätysastioista marketin pihalle levinneet pahvit ja muovipussit eivät ole kaunis eikä kierrätykseen innostava näky.

Lajiteltujen jätteiden hyödyntäjienkään maailma ei ole vielä ihan valmis. Teolliset prosessit eivät välttämättä kestä suurta kierrätysmateriaalin osuutta. Lajitellusta jätteestä osa meneekin sekajätteeksi kaatopaikalle.

Suomi on Euroopassa keskikastissa kaatopaikkajätteen määrässä – asukasta kohden kuormitamme kaatopaikkoja yli 200 kilolla. Ruotsissa, Saksassa ja Sveitsissä on onnistuttu pääsemään vain muutamaan kiloon.